

สุทัศน์ ปึงศิริพัฒนา : เจตจำนงเสรีและเหตุวิสัยในพุทธปรัชญาเถรวาท. (Free Will and Determinism in Theravada Buddhism) อาจารย์ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ปรีชา ช้างขวัญยืน : 65 หน้า.

ISBN 974-333-915-9.

การศึกษา เปรียบเทียบ พุทธปรัชญาเถรวาทกับลัทธิเหตุวิสัยและลัทธิเจตจำนงเสรี รวมทั้งแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับลัทธิทั้งสอง เช่น แนวคิดแบบประนีประนอม ทำให้เห็นได้ว่าพุทธปรัชญามีทัศนะสอดคล้องกับลัทธิเจตจำนงเสรี

ลัทธิเหตุวิสัยอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ว่า ถูกกำหนดโดยสาเหตุอื่น ทำให้มนุษย์ไม่มีพลังอำนาจในการเลือก และเขาไม่สามารถควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของตนได้ ในทางตรงกันข้ามพุทธปรัชญา เห็นพ้องกับลัทธิเจตจำนงเสรี เพราะบางครั้งมนุษย์มีพลังอำนาจที่จะเลือกและควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของตนภายในข้อจำกัดบางอย่างได้

นอกจากนั้นยังพบว่าปัญหาสำคัญระหว่างลัทธิเหตุวิสัย และลัทธิเจตจำนงเสรีรวมไปถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับลัทธิทั้งสอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางศีลธรรมนั้น ไม่มีทัศนะใดอธิบายความรับผิดชอบดังกล่าวให้สอดคล้องกับสามัญสำนึกโดยทั่วไปได้ แต่พุทธปรัชญามีหลักคำสอนเกี่ยวกับกรรมและการรับผลของกรรม ซึ่งตีความได้ว่าเป็นการอธิบายความรับผิดชอบทางศีลธรรมในรูปของกระบวนการธรรมชาตินี้ คือ ความรับผิดชอบทางศีลธรรมไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับสามัญสำนึกโดยทั่วไป ดังนั้น พุทธปรัชญาจึงมิได้พบปัญหาเช่นทัศนะอื่น ๆ

ภาควิชา ปรัชญา
สาขาวิชา ปรัชญา
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....